

Vzlety a pády

Melancholik s rybí krví

Jediné politické rozhodnutí může změnit krajinu i osud jejích obyvatel. Tohle téma není v moderní literatuře ničím novým, ať už jde o výstavbu přehrady, jaderné elektrárny nebo vojenský prostor. Otevírá mnoho obecnějších otázek: co znamená pro člověka domov, kam svou rodovou tradici patří? Jak se postavit ke změnám, které s sebou přináší technický pokrok, ale i bezohledná snaha o efektivitu a zisk? Jakou má jedinec šanci ve střetu s institucionalizovanou mocí a nakolik je ochoten se s ní pustit do křížku? A nakonec, když už je rozhodnuto, jak se vyrovnat se ztrátou domova?

Není marné si připomenout, že v dobách socialismu se toto téma objevilo v knihách sovětských autorů (uvedme Valentina Rasputina a jeho Loučení nebo slavnou Staniční Bouřná Čingize Ajtmatova). Vnímaví čtenáři mohli tehdy tato díla chápat jako kritiku bezohledné totalitní moci. Jenže stavba jaderné elektrárny Temelín na přelomu dvou společenských systémů ukázala, že boj s těmi „kdo ovládají energii“ (řečeno s Jiřím Hájčkem) je předem prohraný za každého systému. „Právě konkrétní příklad Temelína a vesnic, které kvůli jeho výstavbě zanikly, dobře ukazuje, jak jsme po roce 1989 postupně přicházeli o iluze,“ uvedl před časem spisovatel Jiří Hájček v rozhlasovém rozhovoru o své knize Rybí krev. „Naše představy byly tehdy hodně naivní a není divu, že jsme se v mnohém zklamali. Můj příběh není jen o marném boji za záchranu ohrožených vesnic, ale má obecnější platnost.“

Rybí krev, která nyní na Vltavě zazní jako četba na pokračování, získala letos v soutěži Magnesia Litera vůbec nejvyšší ocenění a její autor se už definitivně stal známou tváří současné české literatury. Jiří Hájček (1967), rodák z Českých Budějovic, se ke svému současnému úspěchu trpělivě a usilovně propasal. Ze všech jeho

knih ale cítíme, že snaha uspět pro něj nebyla hlavní motivací. Nehledal čtenářsky atraktivní témata, ale psal o tom, co dobře znal: o životě na vsi a v malém městě (povídky v souboru Dřevěný nůž, 2004), o hledacích vltavínů (Zlodě-

ské téma s obecnější problematikou lidské svobody. Tučková je možná obratnější stylistka a její próza je efektnější, ale Hájčkův příběh je hlubší a autentičtější. „Tohle téma mě vlastně provázelo od dětství,“ řekl autor o Rybí krvi.

Foto: Janka Šnajberková

„Příklad Temelína a vesnic, které kvůli jeho výstavbě zanikly, dobře ukazuje, jak jsme po roce 1989 postupně přicházeli o iluze,“ řekl o své knize Rybí krev spisovatel Jiří Hájček

ji zelených koní, 2001), o násilné kolektivizaci jihočeského venkova (Selský baroko, 2005). „Regionální tematika mě prostě baví,“ přiznává, „protože mám za to, že z dobré znalosti lokálního prostředí se dá vystavět obecně platný příběh.“ Když uvážíme, kolik pražských autorů si nařká na nedostatek nosných témat a kolik regionálních autorů propadá hysterii, že si jich v Praze nikdo nevšímá, znějí Hájčková slova sympaticky.

Jiřího Hájčka bychom mohli podezírat z kafkaovské stylizace, alespoň co se týče vzhledu a profese: štíhlý muž, oblečený většinou v tmavých barvách, pracuje v bance. Ve svém psaní je ale vždy povytí, přirozený a svůj. Zajímavé může být srovnání Rybí krve a knihy Žitkovské bohyně od Kateřiny Tučkové, což je další výrazná loňská próza, ve které se prolíná venkov-

Český rozhlas představuje tvorbu Jiřího Hájčka už od jeho prvních próz. V českobudějovickém studiu vznikly četby z knih Zlodějí zelených koní, Selský baroko a nejnověji i z Rybí krve. V dramaturgii autorky článku ji připravila Milena M. Marešová a s Danou Černou ji natočil režisér Luboš Koniš. A mimochodem, pokud váháte nad zvláštním názvem prózy, vysvětlení máme přímo od autora: „O Jihočeších se přece říká, že mají rybí krev. Pro mě v tom je jakási metafora pomalosti, melancholie nebo zdrženlivosti. Kdo si knihu přečte, možná do sebe něco z toho nasaje a lépe pak tomu názvu porozumí.“

■ **Hana Soukupová**, redaktorka ČRo České Budějovice

Od čtvrtka 27. června, ČRo Vltava, 18.30

Na čaji se Zdeňkem Nejedlým

Vltavská Čajovna s datem 25. června bude věnována publikaci Zdeňků Nejedlých, politik a vědec v osamění od Jiřího Křesťana, který za ni získal Magnesia Litera v kategorii literatura faktu. Jak uvádí nakladatelství Paseka, „poutavě psaná životopisná monografie (...) těží z autorova více než dvacetiletého výzkumu a je první velkou a komplexní analýzou této kontroverzní postavy moderní české historie. Zabývá se Nejedlým vědeckým i politickým působením,

příčinami jeho příklonu ke stalinismu, jeho poměrem k politickým idolům (Masaryk, Stalin, Gottwald), ke spolupracovníkům i konkurentům (Beneš, Kopecný), k velkým uměleckým zjevům jeho doby (Dvořák, Janáček, Jirásek, Šalda), ale i jeho soukromým životem, vztahem k ženám a k rodině. Kniha je významným příspěvkem k dějinám komunismu a radikálního socialismu v českých zemích a získá si pozornost i u zájemců o kulturní dějiny.“

V pořadu promluví i Zdeňk Nejedlý osobně, a to v archivních nahrávkách. Zazní Nejedlého projev ke kulturním pracovníkům v Lucerně z 29. května 1945 a proslov k sedmdesátému výročí otevření Národního divadla z 18. listopadu 1953.

■ **Kateřina Rathouská**, redaktorka ČRo Vltava

Úterý 25. června, ČRo Vltava, 19.00

Rozhlasový archiv uchovává svědectví o slavných chvílích i pádech vlád, režimů i osobností. Jsou tu projevy, ale také procesy, při nichž ti, kteří ještě nedávno hovořili k náměstím plným občanů, usedají na lavici obžalovaných. Rozhlasový rok uvede jeden takový příběh 24. června.

V rozhlas ve třicátých letech často hovořil Rudolf Beran (na snímku uprostřed), vždy v roli politika agrární strany, později jako předseda československé vlády. „Český sedlák nezatíná nenávisť ně ruku proti nikomu. Nevěděl nikdy slova zásti a bojů,“ prohlásil do mikrofonu v roce 1938. Ani v té pro národ těžké době si nepřipustil, že by se sám mohl ocitnout na straně zrádců. Ale Rudolf Beran se nakonec nezavěděl nikomu – bude souzen jak nacisty, tak komunisty a jeho majetek bude po válce dekretem prezidenta Beneše vyvlastněn.

Čtyřadvacátého června 1945 se v Miloňovicích u Strakonice také sešli řečníci. Reportér Alfred Technik věčně a bez emocí uvedl začátek slavnosti, na které je statek Rudolfa Berana, v té době již sedícího ve vězení, oficiálně předán lidu. Ministr zemědělství Julius Ďuriš tehdy pronesl

až zajíkávě plamennou řeč:

„Dnes na místa Henleinů a Beranů nastupuje spolehlivá, uvědomělá a pokroková vrstva pracujícího zemědělského lidu.“ Přitomní lidé jásají. Ostatně kdo by nebyl rád, když dostane do vlastních rukou zavedené hospodářství. Nikdo z nich netuší, že za pár let budou odevzdávat tatáž hospodářství sami – do jednotlivých zemědělských družstev...

Režim ke své vlastní propagaci přizpůsobil v průběhu let i další masové akce. Konec června v Československu jednou za čtyři roky patřival spartakiádám. V pohotovosti byl i rozhlas. Reportéři na rozdíl od televizních kolegů museli vyvolávat vizuální obrazy slovy a často dojímalí vzletnými větami posluchače i sami sebe. Poslechněte si 27. června alespoň některé z nich z let 1955 až 1985.

■ **Bronislava Janečková**, dramaturgyně

Pořad vysílá ČRo Vltava denně v 5.35, 12.50 a 22.45.